

**Електронна бібліотека
видань історичного факультету
Харківського університету**

Конотопцев О. Ф. Реформи Богдана Хмельницького в галузі артилерії // Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії: Збірник наукових праць молодих вчених. – Харків, 1997. – С. 80 – 83.

При використанні матеріалів статті обов'язковим є посилання на її автора з повним бібліографічним описом видання, у якому опубліковано статтю. Дана електронна копія статті може бути скопійована, роздрукована і передана будь-якій особі без обмежень права користування за обов'язкової наявності першої (даної) сторінки з повним бібліографічним описом статті. При повторному розміщенні статті у мережі Інтернет обов'язковим є посилання на сайт історичного факультету.

Адреса редакційної колегії:

Україна, 61077, Харків, пл. Свободи, 4,
Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна,
історичний факультет. **E-mail:** istfac@univer.kharkov.ua

©Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна; історичний факультет

©Автор статті

©Оригінал-макет та художнє оформлення – зазначене у бібліографічному описі видавництва

©Ідея та створення електронної бібліотеки – А. М. Домановський; А. О. Баскакова

7. Україна в цифрах.- Х., 1927.

8. Чехович В. А. Державно-правові питання українізації в 20-х роках
Минуле України: Відновлені сторінки.- К., 1991.

Конотопцев О.О

(ХД)

Реформи Богдана Хмельницького в галузі артилерії

В 1648 р. почалася нова доба в історії України - Визвольна війна. Український народ піднявся на збройну боротьбу з найсильнішою у тодішній Європі державою - Речню Посполитою. В авангарді цієї боротьби було козацтво на чолі з гетьманом Зиновієм-Богданом Михайловичем Хмельницьким.

Але для цієї боротьби була потрібна сильна армія. Головним компонентом сильного війська тоді вважалася артилерія. Отже, Хмельницький повинен був створити сильну артилерію, яка була б на рівні артилерії великих європейських країн.

Середина XVII ст. характерна для всієї Європи значним реформуванням артилерії. Це було пов'язано з ім'ям великого військового реформатора шведського короля Густава Адольфа. Реформи, проведені ним в своїй армії, стали своєрідною програмою реформування артилерії в інших країнах.

Передусім, Густав Адольф передав дрібнокаліберні гармати безпосередньо до полків. Так виникла полкова артилерія. Ще Густав Адольф почав застосовувати на полі бою картеч. До цього картеч застосовували тільки для оборони фортечних мурів. Особливо активно її застосовували в Нідерландах під час Тридцятирічної війни. До речі, це міг бачити Хмельницький, який воював тоді у французькому війську.

Та головна реформа Густава Адольфа - структуризація артилерії. Великі гармати, які не потрапили до полків, були розділені на батареї. Ці батареї розставлялися на найбільш важливих ділянках фронту, а не рівномірно вздовж бойових порядків, як раніше.

Саме ці реформи треба було засвоїти козацькій артилерії. А вона перебувала в жалюгідному стані. Козацькі гармати до того перевозилися на возах. Тобто, запорожці не мали повноцінної польової артилерії. Не дивно, що всі попередні виступи козаки програвали. Польська артилерія була сильнішою. У поєднанні з масивною тактикою повстанців це давало нищівні наслідки. Та це й не дивно, бо на Січі артилерія вважалася не зброєю, а клейнодом. І коли Хмельницький вирушив з Січі в квітні 1648р., запорожці дали йому лише три гармати [1, с. 56]. Значно підсилилася повстанська артилерія з переходом на бік Хмельницького реєстровців. В них було п'ятнадцять новітніх польових гармат. Цією артилерією Хмельницький легко розбив поляків на Жовтих Водах 6 червня 1648 р.

Після битви на Жовтих Водах у Хмельницького було вже 26 гармат. Він розділив їх у окремий підрозділ - Генеральну армату. Таким чином, Хмельницький створив окремий вид клейнодів - запорізьку гармату - на повноцінний род польська - артилерію [1, с. 68].

Влітку 1648 р., Хмельницький кілька разів посилав своїх полковників на поляки. Їхнім загонам він надавав гармати. Таким чином (можливо, цілком випадково) Хмельницький започаткував полкову артилерію.

Але цей зріст артилерії був недостатнім. У повстанців не було великих гармат для штурму фортець. Вони не змогли взяти Львів. І хоча Кривоніс захопив Замок, але це сталося не завдяки артилерії [1, с. 322]. А Замостя, яке повстанці теж не взяли, заступило шлях на Варшаву.

Берестецька битва 1651 р. показала перевагу польської артилерії: битва була втрачена. На мирних переговорах поляки вимагали, щоб козаки повернули втрачені гармати [10, с. 129]. Але ті відмовились, хоча були згодні видати самого Хмельницького [6, с. 129].

Серед багатьох втрат цієї катастрофи була й козацька артилерія. Але деякі історики, перебуваючи в ейфорії від попередніх козацьких перемог, надмірно зменшують кількість козацьких гармат, які захопили поляки [9, с. 100]. Але джерела дають підстави вважати, що поляки захопили всі козацькі гармати, які були під Берестечком [1, с. 60; 10, с. 133].

У 1652 р. козаки взяли реванш під Батогом. Вони захопили всю артилерію царського війська - 58 гармат. Але козаки не розвинули успіх. Вони не змогли

взяти Кам'янець-Подільський, бо в них не було великих гармат [1, с. 97, 100].

Взагалі ж події 1648-52 рр. показали слабкі боки козацької артилерії. Проблемаю для неї було не тільки здобути велику фортецю (Замостя, Кам'янець-Подільський), але навіть розбити ворожий табор (Збараж). Вирішенням проблеми було створення власного виробництва гармат.

Така можливість з'явилася з приєднанням до Росії, яка таке виробництво вже мала. Тому Хмельницький з перших же днів почав просити московського царя створити таке виробництво в Україні [3, с. 324]. Але цар обмежився тільки загальними змінами козацької артилерії. Він переніс арсенал Генеральної артилерії з Переяслава до Корсуня, залишивши стару структуру. Проблема організації власної артилерії успадкували від Хмельницького наступні гетьмани.

Хмельницький не розділив Генеральну артилерію на батареї, таким чином найголовніша реформа Густава Адольфа не була реалізована в козацькому війську. Козацька артилерія залишилася неструктуризованою. Це не дало їй змоги остаточно стати повноцінним родом війська, рівноправним з піхотою та кіннотою. Але під час Визвольної війни це ще не було помітно.

Взагалі ж Хмельницький значно реформував козацьку артилерію, створив повноцінну польову артилерію. При ньому виникла полкова артилерія. Козацька артилерія зросла кількісно та якісно. Реформи Хмельницького в артилерії були найвизначнішими змінами в історії козацької артилерії.

1. Величко С.В. Літопис.- К., 1991.- Т. 2.
2. Голобуцький В.О. Запорозьке козацтво.- К., 1994.
3. Документи Богдана Хмельницького / За ред. І.П.Крип'якевича.- К., 1994.
4. Крип'якевич І.П. Богдан Хмельницький.- К., 1954.
5. Крип'якевич І.П. Історія українського війська (від княжих часів до кінця 19-го ст.).- Львів, 1992.
6. Літопис гадяцького полковника Григорія Грабянки.- К., 1992.
7. Мицик К.А. Як козаки воювали.- Дніпропетровськ; К., 1991.
8. Симоновский П. Краткое описание о козацком малороссийском войске в 1747 году о военных его делах.- М., 1847.

9. Смолій В.А., Степанков В.С. Богдан Хмельницький (Соціально-літературний портрет).- К., 1993.
10. Шевальє П. Історія війни козаків проти Польщі.- К., 1960.
11. Яворницький Д.І. Історія запорозьких козаків.- К., 1990.- Т. 1-3.

Копытько А.
(ХГУ)

Китайский фактор в Корейской войне 1950-1953 годах

Корейский вопрос, в современном его понимании, возник после оккупации Кореи советскими и американскими войсками (август - сентябрь 1945 г.), и создания двух корейских государств-сателлитов (август - сентябрь 1948 г.) [9, с. 362]. Во второй половине 1940-х годов возможности объединения Кореи мирным путем были исчерпаны, что в конечном итоге привело к неудавшейся попытке решить корейский вопрос военными средствами (1950-1953 гг.) [7, с. 35-36]. Таким образом, вот уже более полувека основное содержание корейского вопроса заключается в объединении корейской нации в рамках единого государства.

Весной 1997 г. госсекретарь США Мадлен Олбрайт во время своего пребывания в Сеуле в рамках мирного турне высказала предложение начать трехсторонние переговоры по проблеме урегулирования корейского вопроса. В качестве стран-участниц предлагались КНДР, КНР, Республика Корея и США. Чем же обусловлен именно такой состав участников переговоров, предлагаемых госсекретарем США? Участником подобных переговоров может быть и государство, официально признаваемая роль которого в решении корейского вопроса с момента его возникновения наиболее значима для современной Кореи. Поэтому, с позиций сегодняшнего дня, США видимо видит именно Китай партнером в переговорах и как государство-сосед КНДР, и как государство, приложившее значительные усилия для решения корейского вопроса, в том числе и в ходе корейской войны. Рассмотрим, какой же была роль китайского фактора в корейской войне.